

М. С. Дєордєв

*студ. IV курсу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: к.ю.н., доц. В. В. Чайковська

ЩОДО СТВОРЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ

Бурштин – один із природніх ресурсів, який входить до складу надр України, є об'єктом права власності Українського народу. Так у відповідності до ч. 2 ст. 13 України: «Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону» [1, ст. 13]. Сьогодні в Україні досить актуальною залишається проблема незаконного видобутку бурштину.

Метою вказаної роботи є вирішення окремих проблемних питань створення правового механізму з легалізації видобутку бурштину, що надасть можливість суб'єктам господарської діяльності здійснювати підприємництво з прибутком для себе і без шкоди для навколишнього середовища та суспільства.

Проблему легалізації видобутку бурштину в Україні в своїх роботах безпосередньо та опосередковано приділяли увагу такі вчені, як В. В. Галуцько, В. О. Баранова, І. В. Гиренко, О. В. Гулак, Р. А. Граб, П. В. Діхтієвський, І. І. Горин, О. Ю. Дрозд, С. О. Короєд, А. В. Рибас, І. М. Риженко, О. А. Черненко, Д. О. Алексєєва-Процюк, В. І. Василичук, І. М. Купранець, О. Ю. Волкович, В. В. Стрельник та інші. З аналізу робіт вказаних вчених ми

винесемо певні тези та запропонуємо власний підхід до вирішення проблеми правового врегулювання видобутку бурштину в Україні.

По-перше, для вирішення вказаної проблеми ми маємо звернути увагу на технічний аспект видобутку бурштину. Його можна розділити на три етапи: виявлення бурштиноносних об'єктів (БО), видобуток самого бурштину, завершення видобутку. Вчені-геологи щодо першого етапу зазначають, що як організованими, так і нелегальними здобувачами найчастіше використовуються стратиграфічний і літолого-стратиграфічний методи. Вони доступні, дешеві, не вимагають інвестицій в перспективні наукові розробки. На думку вчених-геологів, це не може бути виправданням навіть в нинішніх непростих соціально-економічних умовах при відсутності екологічного мислення у більшості місцевого населення [2, с. 125]. Погоджуючись з ними, ми пропонуємо закріпити в якості підзаконного акту обов'язок з боку суб'єктів, що займаються видобутком бурштину здійснювати пошук БО більш екологічними та раціональними методами (наприклад, комплексний геоекологічний аналіз).

Сам видобуток бурштину в Україні здійснюється двома способами: механічним та гідравлічним. Як перший, так і другий несуть великі експлуатаційні та економічні затрати, неповне вилучення бурштину з родовищ та негативний техногенний вплив на навколишнє середовище [3, с. 11–17]. Існують інші більш технологічні способи добуток бурштину, але залишимо це питання на роздум вчених-геологів. З правової точки зору можемо надати наступні пропозиції:

1. Щодо змін в законодавстві – створення спеціального режиму оподаткування або можливість бути платниками єдиного податку для суб'єктів господарювання, що займаються видобутком бурштину [4, ст.ст. 12, 291–300]. Це зменшить податкове навантаження та створить умови для більш рентабельного видобутку та використання вивільнених коштів на модернізацію виробничого процесу. Також необхідно спростити процедуру на отримання дозволу на спеціальне надрокористування у сфері видобутку бурштину, який надається Державною службою геології та надр тільки після оформлення повного пакету документів, який часто передбачає погодження від обласної ради та від Міністерства екології та природних ресурсів України (наразі Міністерство енергетики та захисту навколишнього середовища України) [5]. Це пов'язано з тим, що земельні ділянки, на яких відбуватиметься добуток бурштину, є земельними ділянками лісового фонду або належать до земель запасу, що створює відповідні складнощі з отримання дозволу на використання вказаних земель [6, ст. 18; 7, ст. 3].

На нашу думку, більш доцільно було б надати можливість суб'єктам господарювання не погоджувати документи із Мінприроди та обласними радами за умови укладання з Державною службою геології та надр договору, за яким суб'єкт господарської діяльності здійснить відновлення первісного стану

використаних земель. Це позбавить підприємців необхідності в отриманні великої кількості документів, зробить відновлення екологічного стану використаної земельної ділянки можливим і зменшить корупційні ризики.

2. Стосовно організаційно-правової форми суб'єктів господарської діяльності на практиці сформувався підхід до створення товариств з обмеженою відповідальністю. Але в дійсності вказаний підхід не враховує інтересів окремих фізичних осіб, так званих «старателів», що займаються безпосередньо видобутком бурштину. На практиці, ці особи не можуть займатися видобутком бурштину легально (хоча це і несе небезпеку для їх здоров'я та життя), оскільки правових можливостей для окремих осіб здійснювати видобуток бурштину не існує. Так В. В. Галушко запропонував увести категорію місцевого старателя – громадянин України, який зареєстрований і проживає в населених пунктах, які розміщені на покладах бурштину, певним чином зареєстрований і здійснює за заявою процедурою видобуток і первинну реалізацію бурштину та здійснює відшкодування завданих збитків природі в результаті такої діяльності [8, с. 33]. Ми певною мірою погоджуємося із цією думкою, але натомість пропонуємо таким особам реалізувати право на видобуток бурштину шляхом створення та реєстрації виробничого кооперативу у відповідності до норм Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України.

3. Посилення відповідальності осіб, службових осіб та співробітників правоохоронних органів, що займаються або підтримують нелегальний видобуток бурштину буде здійсненна в рамках закону, який планують прийняти 01.10.2019, на основі одного із Законопроектів під № 2059 або під № 2059-1. Можемо лише зазначити, що вказані зміни, що охоплюють наряду з простими громадянами і спеціальних суб'єктів кримінальної відповідальності, тобто службових осіб, що сприяють нелегальному видобутку бурштину, зменшать масштаб проблеми, але не вирішать її цілком, оскільки не ліквідують корупційних ризиків на оформлення (та неможливості отримання старателями) дозволів на спеціальне надрокористування.

Як підсумок, для вирішення проблеми необхідно створити спеціальний законодавчий акт, що врегулює всі відносини з видобутку бурштину з урахуванням економічних інтересів держави, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарської діяльності, з урахуванням мінімізації негативного екологічного впливу та ліквідації корупційних ризиків, пов'язаних з процедурою отримання спеціального дозволу на видобуток бурштину.

Список використаної літератури

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
2. Богдасаров М. А., Комлев О. О., Нестеровський В. А., Ремезова О. О. Бурштинова формація України та Білорусі і її вивчення. *Надрокористування в Україні*.

- Перспективи інвестування: Матеріали П'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Трускавець, 8–12 жовтня 2018 р.). Трускавець, 2018. Том 1. С. 123–126.*
3. Корнієнко В. Я. Обґрунтування раціональних параметрів віброгідролічного інтенсифікатора для видобутку бурштину : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.05.06. Дніпропетровськ, 2011, 20 с.
 4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Дата оновлення: 01.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20190701>.
 5. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615. Дата оновлення: 16.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF#n11>.
 6. Лісовий кодекс : Закон України від 21.01.1994 № 3854-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12?find=1&text=%EA%EE%F0%E8%F1%F2%F3%E2%E0%ED%ED%FF#w11>.
 7. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
 8. Галуцько В. В. Концепції та правовий стан видобутку бурштину в Україні. *Проблеми легалізації видобутку бурштину місцевими жителями* : Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 11 вересня 2015 р.). Київ : «МП Леся», 2015, С. 26–37.